

„УЧИЛИЩЕ“ излиза два пъти на мѣсеца, съ една притурка. Годишна цѣна прѣдплатана гр. 25, а безъ притурка едно сребърно меджидіе. За друга царщина, отвѣтъ нашенско фр. 8, или двѣ рубли. Писма дописки и спомоществованіята са испращатъ право до уредничеството, или до книжарницата на Г-да Хр. Г. Дановъ и С-іе въ Русчукъ. — Гюргево при Г-на Т. Вайдеску у печатницата на „Училище“.

Издатель — Ступанъ Р. И. Блъсковъ.

ЗА НАПРѢДВАНЕТО НА УЧИЛИЩАТА.

(Свършва са.)

Нашитѣ читатели знаятъ, какво у послѣднія брой на „Училище“ този членъ са свърши до тамъ, дѣто са каза, че *възроизаконното учене са зема у насъ като основа на възпитането и образоването*. И наистина Християнската наука е първото и най-главно сръдство за опитомяване на кой-годѣ народъ, тъй щото никой не смѣе да каже, че тѣзи наука не трѣбва да са прѣдава въ училищата; стига да са не зема отъ богословцитѣ като орждіе на грабителство и сѣкакви злоупотрѣбленія, както що е бивало нѣкога и е днесъ у фенерското Духовенство.

Тукъ ний нѣма да расправяме по тънко за влиянето, що е имала тѣзи наука върху училищата и живота на народитѣ, само ще споменемъ нѣщо мимоходомъ, каква роль е играла тя у прѣминалитѣ столѣтія, а особено у сръднія вѣкъ, когато буйнитѣ религіозни секти върлувахъ по свѣта. По онія врѣмена хората, като не познавали іоще природата и нейнитѣ закони, кланяхъ са на това, което и сами незнаяхъ; тогава надъ тѣхъ е владѣяла оная груба сила на феудалното господствуване 1) и благородно бѣсnilo. Народитѣ, лишени отъ сѣкое умствено наслаждане, мамахъ са подиръ своитѣ

лѣтжовни законоучители, които глѣдахъ да ги владѣятъ чрѣвъ вѣрата.

Исторіята на човѣшкія родъ, този неумолимъ сждникъ, ни показва фактично и съ много примѣри, какво религіозната полза е била твърдѣ малка, сравнявана съ вредата, що е направилана човѣчеството. А свѣщенническата каста бѣ достигнѣла на върхъ своята сила и слава, — разумѣва са, че тукъ думата не е само за идолопоклонство. — Като прочита нѣкой за испанската инквизиція, настрѣхвать му космитѣ, кога си науми страхотитѣ, що са извършвали набожнитѣ ушъ саужители на христовата черква. Тѣшко и горко томува, който смѣяше да каже противното на тѣхнія законъ! Тѣзи набожници мѣчехъ съ най-върлитѣ мѣки и живи изгорѣвахъ, онія учени и найдаровити у своето врѣме мѣжи, които бѣхъ ревностни бранители и защитници на истинската наука. Тѣ проповѣдахъ, какво цѣльта на възпитането е да развива непрѣстанно човѣшкія умъ и неговитѣ природни способности, да даде добро направлене на мислитѣ, на усѣщането и на волята, а не да затѣпява разума и да прѣчи на другитѣ природни дарби. Такивато хора бѣхъ готови и прѣдпочитахъ да изгубятъ живота си, а не да са поклонятъ на онова, що бѣше нрѣдъ тѣхнитѣ очи безосновно и педоказано. Г. Галилей, Юрданъ Бруно, Ив. Хусъ и много іоще

1) Черковни спажлжци.

други страдалци ще останатъ за винаги въ паметта ни като грозни въспоминанія на онѣзи злочести врѣмена. Човѣчеството трѣбва да бѣде вѣчно признателно на тѣзи учени мъже, които са погинули нѣкога за истината.

Но нищо не могло да помогне на тѣзи религиозни мъчители, които съ своитѣ гоненія не правяхъ друго, освѣнъ да утолѣмяватъ числото на нови мъченици, бранители на науката и на истината. И тѣй числото на тѣхнитѣ послѣдователи расло сѣ повече и повече.

Каквито и да би биле зградитѣ и постановленіята, дѣто стоятъ на гнили стълпове, рано или късно, тѣ се ще да са срутятъ и никога не могатъ да бѣдѣтъ дълготрайни. Такава зграда сама по себѣ си са събари и подкопава. Никаква сила дору и най-страшнитѣ мъки не сѣ могли да уплашатъ бранителитѣ и защитницитѣ на науката, нито да задушатъ заченатата мисль. Колкото тѣзи насилія сѣ биле мъчни и губителни за нѣкого лично, толкова сѣ подпомагали общото. Религиознитѣ мъчители, каквото що бѣхъ на примѣръ инквизиторитѣ и други, като правяхъ такъвизъ страшни злоупотрѣбленія съ свѣтинята на чистата христова наука, трѣбваше да са ограничи една частъ отъ тѣхното върлуване; а спорѣдъ това и черквата изгуби нѣкогашното си значене.

И тѣй тогавашнитѣ черковни служители, като не сѣ умѣли какъ да извършватъ достойно святата си мисія, ний виждаме, че днесъ свѣстнитѣ хора отхвъргатъ тѣхнитѣ неприродни идеали, а залавятъ са да оздравятъ човѣчската добродетелна на този свѣтъ. Тѣй сѣщо може да се каже и за днешнитѣ черковни служители, че ако тѣ не извършватъ прилично своята мисія,—да подържатъ истинската наука, като са съобразяватъ съ духа на врѣмето, то тѣхното уважене прѣдъ народа ще отслабне, а спорѣдъ това и черквата губи своето значене.

Въ заключение ще кажемъ, че ако наистина желаемъ доброто си, то сичкома сговорно и единодушно трѣбва да се завземемъ наздраво и съ при сърдце, та да глѣдаме, колкото си можемъ, да се поправи днешното състояние на нашитѣ народни училища, отъ които зависи и добруването ни у сѣго едно отношене.

НАУКАТА ДАВА СИЛА, А СИЛАТА — БОГАТСТВО.

Прочутиятъ английски философъ Баконъ е казалъ: науката е сила. Нищо по-истинско отъ това. Множество фактове доказватъ това. Дѣто науката е хваната корень, тамъ има сила, тамъ и богатство, тамъ и добродетелне за народонаселението. Напротивъ, дѣто нѣма наука, просвѣщение, тамъ ти е слабостъ човѣшка, тамъ крайна сиромашия и окаяненъ животъ.

Днесъ отъ сѣки други пѣтъ свѣтътъ се е задовилъ най-сериозно за народното просвѣщение, и това не само въ Европа, а по сичкитѣ части на земното кълбо. Именно отъ пруско-френскитѣ бой (1870 1871) насамъ свѣтътъ си отвори по-вече очитѣ и зѣ да глѣда съ по-вече внимание на народното просвѣщение. Франца полага особни старания за подобренieto на първоначалното народно просвѣщение. Държавнитѣ мъже у Италия завзели сѣ сериозно за какъ да избавятъ народонаселенията по тази страна отъ дълбокото невѣжество, въ което са намиратъ. Англия, незадоволена отъ слабитѣ успѣхи на своитѣ първоначални училища, издава нови урѣди за подобренieto имъ. Въ Холандия, въ Бельгия и въ Португалия полагатъ голѣми старания, за да направатъ народното просвѣщение по-разпространено и по-плодовито, жертвоващацъ огромни количества пари. Истото се забѣлѣжава и въ Руссия, дѣто правителството, при другитѣ си политически мъчнотии, е обърнало особно внимание върху развиванieto на общото образование и днесъ приготвя голѣми улеснения за това. Въ Соединенитѣ държави (у Аме-

рика) отъ гражданскитъ бой па-самъ сж разумѣли още по-добрѣ нуждата за всеобщото народно просвѣщение, и днесъ за днесъ тамъ ставатъ нечути пожертвования парични за тѣзи цѣль. Най-сѣга днесъ дѣщо има поселения, били отъ латинско, били отъ англосаксонско поколение, както въ Канада, въ Бразилия, въ Австралия и другагѣ, — сички сж са заловили сериозно за да разплодатъ истински народното просвѣщение. На всѣгѣ днесъ дирятъ леснотии за какъ да направятъ науката да бѣде достѣпна до самата колиба, на всѣгѣ измислюватъ срѣдства за да могатъ сичкитѣ народонаселения да са учятъ и образоватъ; на всѣгѣ отварятъ училища и приканятъ мало и голѣмо да са учи на книга. Днесъ у свѣстнитѣ народи, считатъ за голѣмъ грѣхъ и срамъ който не знае да чете и да пише; таквниятъ минува за добитѣкъ и глѣдате на него като на грозно сѣщество. Въ Съединенитѣ държави днесъ нѣма почти човѣкъ било мжжъ, било жена, който да не знае да чете. Въ Америка не оставятъ нити дивацитѣ на мира: употребяватъ сички възможни срѣдства за да ги вкаржѣтъ въ пѣти на човѣщината, отварящицѣ имъ училища и учащицѣ ги на четмо и писмо. Мнозина отъ тѣзи дивацитѣ днесъ сж човѣци образовани, много по-образовани отъ насъ, които сме много по-стари отъ тѣхъ.

Днесъ сѣка свѣстна държава, сѣки свѣстентъ народъ, като бѣде за просвѣщение, не мидѣ никакъ парата. Въ Америка разнасятъ много по-вече за народнитѣ училища, отъ колкото за сѣка друга обща работа, тѣй: въ Калифорния са разнасятъ годишно за народното просвѣщение 1,178,495 долара, за други държавни работи само 475,978 дол., въ Пенсилвания — за нар. пр. 5,160,750 дол. а за др. раб. 3,853,336 дол. *) Въ Европа са размножава числото на учебнитѣ заведения и отъ година на година става двойно; тѣй въ Англия на 1863 сичкитѣ училища сж били 6,019 съ 811,973 ученика, а на 1870 — училища 10,949 съ ученици отъ мжжки

полъ 939,193 и отъ женски полъ 761,101, сички ученици 1,700,294. Въ Белгия общитѣ народни училища сж са посѣщавали на 1857 отъ 7,764 ученика, а на 1869 това число са е въздигнало до 65,030 уч. Въ Пруссия, спорѣдъ една статистика отъ Д-ръ Ernst Engel *) на едно народонаселение отъ 19,255,139 жители преди 1869 имало е първоначални общи училища 25,056 и частни 906, сички 25,962 училища. Сичкитѣ общи училища — първоначални, пригителни, гимназии, реални и за занаяти училища, освѣнъ университетитѣ, възлизали до 28,434 съ 47,960 учители и учителки, посѣщавани отъ 3,155,069 ученика, отъ които 1,637,809 момчета и 1,517,260 момичета. Освѣнъ тѣзи — 7 университета съ 6,047 студента и 62 нормални училища съ 3,610 ученика, гитвени за учители.

Отъ сичко това са види какви старания и какви огромни харчове правятъ свѣстнитѣ народи за общото народно просвѣщение. На вѣрно тѣ сж тврдѣ убѣдени, че науката е сила. Това Пруссия го доказа на дѣло ст войната на 1870 — 1871 противъ Франца. Днесъ е явно като двѣ и двѣ четри, че бждинната на единъ народъ са тегли само и само отъ народното просвѣщение и образование. Само слѣпитѣ, кйоравитѣ не могатъ да видятъ това, а са оставатъ да чезнатъ въ невѣжество и да живѣятъ като скотове на свѣта.

Безъ наука нѣма народентъ животъ: народниятъ животъ иска сила, а силата е въ науката. Чрезъ науката човѣкъ си улеснява работитѣ и са убогатыва: въ земледѣлието ако са изискуватъ 1000 рѣцѣ да поженжѣ една нива, 5 машини управляеми отъ 10 рѣцѣ ще свѣршжѣ сжщата работа за по-малко време. Съ незнаніето земледѣлецътъ е вѣчентъ робъ на своята работа и винаги бѣдентъ човѣкъ; той са бори съ материята до като тя го надбори и го проводи въ гроба бѣдентъ и екаянентъ; до дѣто съ науката, той е господаръ на своята работа, защото съ нея той накарва самитѣ сили на природата да му работятъ, на пр.: — парата, която е много по-горна

*) Zeitschrift der Königl preuss statistischen Bureau 1869.

*) Спорѣдъ единъ ранортъ, ладентъ (1870) отъ г. John Eaton, главентъ надзирателъ на училищата.

отъ тѣлесната сила на човѣка и на негови-
ятъ добитѣкъ. Хилядогодишното учене и раз-
нитѣ открития даватъ свѣтлина на образо-
ваниятъ човѣкъ за да вникне въ тайнитѣ на
природата и, като са запознае съ нейнитѣ
закони, употребява ги като негови слуги;
тѣй той подчинява веществото (материята)
и съ едно кжсо работене той владѣе надъ
него, отваря лесно пазухата на земята и
извлича съ леснина нейнитѣ богатства, съ
които са обогатява.

Науката, приспособена на земнитѣ про-
изведения, дава отъ день на день, отъ го-
дина на година по-вече леснина за обoga-
тяване. Машинитѣ за земледѣлието, фабри-
китѣ за работене сѣкакви материи—памукъ
вълна, захаръ, стѣкло, хартия и други—сж
голъми леснини за да убогатятъ единъ на-
родъ, една държава. Лишенитѣ отъ тѣзи ле-
сини страни ще бждатъ винаги бѣдни и
прости мющерии на разнитѣ фабрични про-
изведения. Желѣзницитѣ улесняватъ много
търговията на свѣта, като турятъ въ близки
сѣобщения разнитѣ страни, и даватъ леснина
за обогатяване но само на онѣзи народи,
на които въ земитѣ цѣвти индустрия и ра-
ботятъ день и ношѣ разни фабрики. Тѣзи
индустриални народи вадятъ огромни коли-
чества сѣкакви стоки и ги носятъ тамъ, дѣто
жителитѣ обичатъ да са кичятъ съ тѣзи лѣс-
кави стоки, а не умѣятъ да си ги напра-
вятъ; тѣ глѣдатъ като дѣца на тѣхната лѣс-
кавина и са лакомятъ много за да са наки-
чатъ и лѣснатъ у чуждо красило. Тѣхната
дѣтинска слабостъ е до толкози глупешка,
щото като си отворятъ бѣднитѣ кесийки, из-
дрѣнкватъ ги до парица, само и само да
натруфи жената си, дѣцата си, кжщата си
съ помодно трофило. И тѣй, хитритѣ са обо-
гатаватъ, а глупавитѣ дѣца са опропастяватъ.

За въ бждуще само онѣзи народи ще бж-
датъ богати, слѣдователно и силни, които
ще знайтъ съ по-вече знание да си вършатъ
работитѣ. А трѣба да знайме, че основата
на това знание състои въ първоначалнитѣ на-
родни училища, отъ които зависи сичката
честита бжднина на народа, който умѣе какъ
да ги нарежда, поддържа и усиѣшно управ-
лява, а не да ги има само за форма, както
това са забвѣлжва у по-вечето мѣста по
нашенско.

И тѣй науката дава сила, а сила-
та—богатство. А днесъ дѣто има богат-
ство, тамъ има и добродѣтина; а дѣто вла-
дѣе сиромашия, тамъ винаги върлуватъ зло-
честина и окаяняностъ. Това е ясно като день,
но за онѣзи, които иматъ отворени очи и
видятъ, а за слѣпнитѣ то остава проста при-
казка.

Д. П. В.

—0—

Тукъ са стои да приведемъ знаменитото
писмо на голѣмия реформаторъ Мартинъ Лю-
теръ, който го е писалъ въ година 1520 и
распространилъ до сичкитѣ господари у Гер-
манія:

„... Ако желаемъ доброто на народа и
на себѣ си, казва той, трѣбва да са погри-
жимъ за възпитането на младитѣ. Толкозъ
пари са прахосватъ за пжтища, канали, на-
сипи и други полезни за народа работи; а
защо да ни са свиди когато са поиска да
спомогнемъ за възпитането на дѣцата си. . .
Сѣки день са раждатъ дѣца и растжтъ, а
никой са неогрижва за тѣхъ. Искаме ли,
казва той, ний Нѣмцитѣ да останемъ док-
рай диви и като добитачета, както ни и
наричжтъ сѣсѣднитѣ намъ народи? . . Срамъ
ма е отъ нашитѣ християне, когато слушамъ
да говорятъ: „науката е за поповетѣ, а за
другитѣ тя не трѣбва, и за какво имъ е?“
Съ това тѣ оправдаватъ онова, що говорятъ
другитѣ народи за насъ. Нема е сѣ едно ако
единъ владѣтель, свѣтникъ, господаръ, дър-
жавникъ, или кой годъ чиновникъ е ученъ
човѣкъ или неученъ глупецъ? Намъ сж по-
трѣбни училища и за момичета, да са учжтъ
и възпитватъ и единитѣ и другитѣ, мжжжтъ
да бжде добъръ човѣкъ и достоенъ за наз-
ването си, а жената способна ступанка, и да
умѣе какъ да отглѣда своитѣ дѣца и да уп-
равлява кжщата. И вий, Г-да, казва по-ната-
тѣкъ, трѣбва да земе те това въ ржцѣтъ си,
защото ако остане на родителитѣ, то ний ще
да измремъ сто пжти по напрѣдъ, докато са
извърши сичко това. . . Стига да са ни
покрусвали другитѣ, че сме глупави Нѣмци:
врѣме е да са заловимъ на работа.“

„На свършене, продължава Лютеръ, искамъ
да помолѣмъ онѣзи, които желаятъ да цѣфти
науката у Германско, искамъ, рекохъ, да ги
помолѣмъ да са погрижватъ за добра библио-

тека, съ отборъ книги, и да са настанятъ прѣдомъ у отечеството ни книжарници, дѣто ще са намиратъ сѣкакви за проданъ книги. Но тукъ съмъ длъженъ да кажа, че има много нефелити книги, които трѣбва да са психвѣрятъ на купището. . . . Намъ сж по-трѣбни добри книги и списанія за народа, но нищо нѣмаме; никой са не забавя да напише що-годѣ добро и полезно за народа, спорѣдъ това ще да си останемъ до много врѣме сѣ тѣй невѣжи, простащи и неоконп-тени, като животнитѣ, които сж създадени само да ѣдѣтъ и пиятъ. Погледнете на Римлянитѣ, Гърцитѣ и на тѣзи юще Евреи, казва Лютеръ, какъ сж тѣ писали прилѣжно своята исторія! Тѣ сж внимавали на сичко сторено и направено, щото ако и една жена или дѣте са отличилъ сѣ добринитѣ си, то е написано за примѣръ на потомството, а цѣлъ свѣтъ знае сичко това отъ книгитѣ. А ний? Ний сме били Нѣмци и ще да си останемъ до край сѣ Нѣмци! Моля ви, другари, пріятелі! недѣйте отхвърга моитѣ свѣти, пріемнете ги усърдно и завете са за спасенето, щастіето и наирѣдка на Нѣмцитѣ.“

Тѣ е говорилъ върху народното просвѣщене у Германія най-вѣщій човѣкъ, който е познавалъ отблизу състоянето на своитѣ еднородци, прѣди 350 години. А то е твърдѣ прилично да са приспособи на насъ Българетѣ, които сме останали днесъ много назадъ отъ другитѣ образовани народи, юще у просвѣщеніята 19-й вѣкъ!

Изъ една бесѣда, говорена у Българското гражданско казино отъ
П. В. Амосъ Коменски.

(Слѣдва за неговата велика Дидактика).

ЗА ОТГЛѢДВАНЕТО НА МАЛКИТѢ ДѢЦА. *)

Сѣкоя майка желае да има добри и разумни дѣца, но за съжелѣване е, че по-многого майки незнаятъ, какво най-първото и най-потрѣбно нѣщо за дѣцата е здравето. „Сѣкое възпитане, що са дава на недѣжави дѣца, винаги бива

несполучно, казва Залцманъ.“ Това го знаятъ твърдѣ добрѣ онія, които сж имали случка да глѣдатъ болни; освѣнъ това не може да са не съглѣда разликата, що са поевява у характера на човѣка подъ вліянето на болестята. А таковато вліане сѣки може да опита самъ на себѣ си, зашто сѣкиму изъ насъ са случава да дочака таквизи дни, когато по слѣдство на нѣкакво си не-домогване, свѣтътъ му са види до сущѣ наопаки, а не както си е обикновенно. Прѣдставете си напр. за одного човѣка, който страстно обича музиката, но когато у извѣстна минута го заболѣли жбитѣ твърдѣ силно. Докѣто не прѣстане жбоболіето, онзи човѣкъ не ще да слуша свирната дору и на най-великія артистъ (искусенъ свирачъ). Когато възрастній човѣкъ са изменява вж-трѣшно по слѣдство на случайна болестъ, то колко повече трѣбва да по-дѣйствуватъ таковитѣ вліанія на едно дѣте, у което не са е поевило юще нито онова открито съзнание на собственото му АЗЪ. Нека да туримъ за примѣръ двѣ дѣца, които иматъ еднакво пода-дене, еднакви дарованія отъ рожденето си, и при съвѣсѣмъ еднаквата имъ от-храна едното дѣте само да е заобиколено отъ пріятни впечатленія, а другото да речемъ винаги да усѣща болезнь, то безъ да са глѣда еднаквостята на другитѣ условія, характерътъ на двѣтъ дѣца ще бѣде съвѣсѣмъ различенъ. Хайде да разглѣдаме този примѣръ потѣнко. Първото дѣте трѣбва да са развие въ умствено отношение по-добрѣ, за това, че при сѣкое ново впечатлене то ще може да обрне върху му своето внимание на пълно, тогава, когато на второто една частъ отъ неговото внимание ще бѣде обрнато къмъ усѣщането на болестята, а спорѣдъ това сѣкое ново впечатлене ще оставя у неговата душа по-малко дири, отъ колкото у първото; освѣнъ това подъ вліянето на болестята много впечатленія оставатъ незабѣлѣжителни отъ второто дѣте, тогава, когато първото ще

*) „О възпитаніи дѣтей въ первые годы жизни Марии Мамі ссеинои.“

ги усвои напълно. Послѣ това у първото трѣбва да са слепятъ по-ѣсни и по-точни прѣдставленія, а не у второто; слѣдователно развиването на двѣтѣ дѣца ще бѣде много различно, ако и да е отхраната имъ еднаква и да сѣ надарени съ еднакво подадене! У приведенитѣ примѣри са показва „усѣщането на болката, а не самата болестъ,“ за това че какво да е разболяване, което малко много повредява правилното храняне на коя-годѣ частъ отъ тѣлото ни, еднакво разваля хранянето на цѣлиятъ организмъ, отдѣто са поврежда и дѣтското развиване, което побърка правилното храняне на мозъка му. И тъй болничавитѣ и хлемури дѣца са намиратъ у повече нехвेलити условия, а не здравитѣ и читавитѣ, както са вижда отъ показанія примѣръ. — Прѣдъ сичко за сполучното отгледване на дѣцата потребно е здравето, и пакъ здравето! За това първата длъжностъ на родителитѣ е да са грижатъ сѣкакъ, щото да отбиватъ причинитѣ, които могатъ да похабятъ дѣтското здраве.

ОТЪ КАКВО ПАДА ЯБАЛКАТА?

(Разговоръ)

Синъ. Тате, казалъ единъ синъ на баща си, азъ четохъ днесъ, че първата мисль за едно изъ най-големитѣ откритія на Исака Нютона са повила у него отъ ябалката, що падала отъ дървото. Какво е имало тукъ за чудене?

Баща. Нѣма нищо за чудене; но това е привлѣкло внимането му и го накарало да мисли.

С. Че какво е размислялъ той?

Б. Той размислялъ: отъ какво е паднала ябалката на земята.

С. Че това и азъ да му го кажъ: тя е паднала отъ това, че са откъснала отъ стамблото си и, тогава, като не могла да са държи за нищо паднала долу.

Б. Че отъ това какво станало?

С. Ябалката трѣбвало да падне. Вий не разбираме ли това, тате?

Б. Че то е работата я — отъ какво тя да падне?

С. Отъ това, че тя не могла да са държи.

Б. Че защо не могла тя да са държи?

С. Него не зная то е друго питане: Отъ това че нѣмало за какво да са държи.

Б. Добръ. Да рѣчемъ, какво тя на нищо са недержала; но да ли отъ това тя трѣбвало да падне на земята?

С. То са знае.

Б. Ябалката одушевленно нѣщо ли е, или неодушевленно?

С. Разумѣва са, неодушевленно.

Б. Бѣлкимъ неодушевленнитѣ нѣща могатъ да са мѣстятъ сами?

С. Не, азъ не мислѣя това; но ябалката пада за това, защото е принудена да падне.

Б. Добръ. Дѣто ще са каже, че нѣкоя външна сила е дѣйствувала на нея, иначе тя сѣкога би стояла на мѣстото си, макаръ и да са е откъснала.

С. Тѣй зеръ!

Б. Наистина е тѣй, защото тя може да има движене по два начина; това движене става или отъ своя собствена сила, или отъ нѣкоя външна сила. Ти казвашъ, че това движене не било отъ нейна сила; слѣдователно причината на нейното движене е билъ вторий начинъ, сир. нѣкоя външна сила. Тъзи сила е била предмѣтътъ, що е размислявалъ философътъ.

С. Но всѣко нѣщо, което са не държи о нищо пада на земята тѣй, както и ябалката.

Б. Това си е тѣй, слѣдователно има нѣкоя всеобща причина, що ги кара да падатъ.

С. Че какъ ще бѣде това нѣщо?

Б. Ако нѣщата, които са намѣрватъ на земята, нѣматъ отъ само себе никаква сила за да додаты камъ нея, то причината на тѣхното стремление не е друга, освѣнь, че земята ги притеглява къмъ себе си.

С. Но и земята е такова неодушевленно сѣщество, както и тѣй, какъ може тя да ги притеглява?

Б. Твойто забѣлѣжване е твърдъ умно: то ни докарва до слѣдующето. Подиръ дълги размисленія, Исаакъ Нютонъ открилъ, че въ природата има единъ законъ, който са ярича — сила на притежаніе, спо-

рѣдъ когото сѣка частица на матеріята, която състави този свѣтъ, притеглява къмъ себе сѣкоя друга частица: съразмѣрно съ величината и разстояніето ѝ. Тури на масата двѣ мраморни кѣлба; тѣ ще са стрѣмятъ за да са доближатъ. И ако да нѣмаше на свѣта никакви други нѣща, освѣнь тѣхъ, тѣ би са съединили; но сѣкое са притеглява у едно и сѣщо врѣме и отъ масата, и отъ земята, и отъ сѣкое нѣщо, което са намѣрва въ стаята; а тѣзи различни притегляванія дѣйствуватъ едно възъ друго. Помисли, че земното кѣлбо, да бжде отъ неизмѣрима маса, съ която да не може да са сравни никое отъ нѣщата, що я обикалятъ, силно ще ги притеглява къмъ себе си, въ това са заключава и причината на тѣхното падане; а това са нарича тяжестъ на тѣлата или причина, отъ която тѣзи тѣла получаватъ тяжестъ. Когато подигаашъ нѣщо, то не може да са подигне; и отъ това то ти са види тѣжко. И толкова е по-тѣжко, колкото повече матерія заключава у себе си, защото съ увеличенето на матеріята, увеличава са и притегляването на земята. Разбра ли сега това?

С. Струва ми са, че го разбрахъ. Това прилича на магнитъ, що притеглява иглата.

Б. Да, и това е притегляване, но друго-яче: то сѣществува само мѣжду магнита и желѣзото. Но тѣщината или притегляването на земята дѣйствува однако на сичкитѣ прѣдмети.

С. Дѣто ще са каже, че тя притеглява сега и тебе и мене?

Б. Да, тѣй е.

С. Но защо нѣй не падаме на земята, като ни притеглява?

Б. Отъ това, че като живи сѣщества нѣй имаме сила да са движимъ сами, която надвива до нѣкой степенъ на земното притегляване. Ти не можешъ да подскочишъ на единъ лакатъ височина съ такава лекостъ, съ каквато би подскочилъ на половинъ лакатъ? Причината на тѣзи невѣзможность сѣстои пакъ у закона до притегляването на земята, което спира силата на твоего подскочане, и подиръ отслабването на тѣзи сила привлича та изново на долу.

С. Сега ми са струва, че азъ хванахъ да разбирамъ това, дѣто разказватъ за народитѣ, които живѣятъ отъ другата страна на земното кѣлбо. Тѣхъ ги наричатъ антиподи; краката имъ са обърнати къмъ нашитѣ, а главитѣ имъ сочатъ къмъ въздуха. Азъ са чудяхъ напредъ, какъ тѣ не падатъ, но сега си наумѣвамъ, че земята ги притеглява къмъ себе си.

Б. Да, то е тѣй. Но какво има надъ главитѣ имъ?

С. Незная; азъ сѣкамъ небе.

Б. Тѣй. Нашата земя е голѣмо кѣлбо, което плава у въздуха, и непрѣстанно са обръща като едно колесо; и по тѣзи причина намъ ни са види, че слънцето и звѣздитѣ изгрѣватъ и залѣзватъ. Но пладнѣ надъ нашитѣ глави грѣе слънце, когато надъ главитѣ на антиподитѣ блѣстятъ звѣзди; по-срѣдъ нощъ у насъ има звѣзди, а у тѣхъ слънце. И тѣй кадѣ ще паднатъ тѣ по-скоро отъ насъ? Къмъ звѣздитѣ ли, или къмъ слънцето?

С. Но да ли сме нѣй отгорѣ, а тѣмъ отдолу?

Б. Менѣ ми са струва да сме отгорѣ, а ти смѣташъ пространството отъ земята къмъ небето? Краката имъ са упиратъ на земята а главитѣ имъ са обърнати къмъ небето — се тѣй, както и нашитѣ; слѣдователно нѣй са намѣрваме надъ краката имъ толкова, колкото и тѣ надъ нашитѣ. Ако би да са прикопае една дупка прѣзъ срѣдъ сичката земя, то какво ще видишъ тогава?

С. Небето съ слънцето, или съ звѣздитѣ, — и азъ сега сичко разбирамъ . . .

Б. Помисли сега, кадѣ на занесе обикновенното падане на ябалката?

С. Занесе на къмъ антиподитѣ, — и Богъ знае кадѣ ще ни занесе юще!

Б. Това ни доказва, какво употребено може да направи наблюдателнѣй умъ отъ най-простъ случай.

(Прѣписано отъ прѣвода на
Ев. И. Петковъ).

С Л О В О.

на

СВ. КИРИЛА и МЕТОДІЯ.

(Говорено отъ Бр. Т. Поппова, въ Мачинското бѣлг. училище, слѣдъ обряда на водосвященіето, 1874 Май 11-й).

Почитаеми Г-да и Г-жи!

Ето ни и тѣсъ годинъ, благодареніе на

Всевишнияго Бога, събрали пакъ наедно въ туй свято заведение—училището. Ето, ний бѣхмѣ чистити и тѣсъ години, да дочакаме по живо и по здраво и да посрѣщнемъ тържественно, народния си празникъ—празникъ, посветенъ за вѣченъ спомянъ на нашитѣ кръстители и просвѣтителѣ Кирила и Методія. По лицата ни ся блѣщука нѣкаквѣ си възхитителна радость; сѣкы ся вижда като да ся гордѣе съ нѣщо; мисълта че съ смѣшитѣ чувства е прѣобладаано и цѣлото тука почитаемо събрание, удвоява и утроява възхищеніеѣ ни. Нѣ, да ли си има сичко това днесъ мѣстото?

Да, ний наистинѣ трѣба да ся радуваме и веселимъ на тосъ сѣкѣ, тѣй да кажемъ, за цѣль българскый народъ день; трѣба, думамъ, да му ся радуваме, а заедно съ туй и да пазимъ голѣмо почитаніе къмъ него, едно защото той е день за память на онѣсъ святи мжжіе, които сѣ снабдили народа ни съ най-сѣкѣното нѣщо на свѣта—съ книгъ тѣхъ; а друго, защото се чрѣзъ тѣсъ свѣтци, ний носимъ и святото и неоцѣнимо имя христіани—име, безъ което на да ли быхмѣ сѣществували, т. е. на да ли щѣше да ни пма днесъ на тосъ святъ, както несѣществувать и съврѣмениитѣ ни прѣди покрѣщаваніеѣ ни идолопоклоннически народи, които непрѣхъжъ христіанството, каквито бѣхъ: обрѣтѣ, печенегѣтѣ, гетѣтѣ и пр. пр. дѣ е днесъ тѣхното имя?

Голѣми и прѣголѣми сѣ, отистинѣ, длѣжностѣтѣ ни къмъ тѣя наши благодѣтели или по-добрѣ, избавители да кажемъ, защото бѣзъ тѣхъ и ний щѣхмѣ да сполѣтнимъ на туй, което сполѣтихъ нашитѣ соврѣменици—щѣхмѣ да ся изгубимъ отъ свѣта. Тѣ ни покрѣстихъ, научихъ ни на книгъ, избавихъ ни отъ погибелъ; какъ прочее да ги не почитаме и имаме за наши благодѣтели? Какъ да не празнуваме съ възхищеніе и радость тѣхвѣтъ память? Какъ да не произнасяме съ благоговѣніе тѣхнитѣ святи имена?

И наистинѣ, ако ся взрѣмъ добрѣ въ Житіеѣ на Св. К. и Методія, ще видимъ то да ни учи, че за да имъ бждемъ признателни за сичкитѣ пмѣ благодѣнія, трѣба да ся трудимъ сѣкий спорѣдъ силѣтъ си и за на-

родното ни добро. Длѣжни сме напр: да ся грижимъ и жертвуваме за сичко, що е добро и народу ни полѣзно. Длѣжни сме да глѣдаме штоо общитѣ ни работи да отивать рѣдовно и сѣкы, комуто ся е наложила нѣкоякъ обществениѣ длѣжностъ, да ѣхъ изпълнява точно като противостоя юнашки на сѣкѣ прѣчкѣ, коя би му ся испрѣчила по тоя пѣтъ. — Подъ имя на общи работи, зѣвъ разбирамъ онѣзи работи, които ся касаѣтъ до управленіеѣ на цѣлото ни населеніе; а като е общепріето, штоо туй управленіе на общитѣ работи да ся възлага на особни, норочно за тѣсъ цѣль избрани настоятелства, то нѣка си напомнимъ, че трѣба строго да внимаваме въ избираниеѣ на членовѣтѣ отъ тѣсъ настоятелства. Членовѣтѣ отъ настоятелствата, трѣба да глѣдаме, да бждѣтъ хора що-годѣ опитни и съ пѣлно съзнаніе на длѣжностѣтѣ си. Освѣнъ туй, да имѣтъ любовь помежду си, ревность както и постоянство въ работѣтѣ. А тѣй, днесъ да зѣматъ работѣтѣ отъ горе си и да ся общавать, че вѣрно и точно ще ги изпълняватъ, а утрѣ да ся отказватъ отъ тѣхъ и да викѣтъ на другарѣтѣ си правѣте каквото щете, ний не ся мѣсимъ, то не си е нито важнѣ, нито за народа ни похвално, и въ такѣвъ случай ний не можемъ да мислимъ, че сме признателни за благодѣніята на днесъ празнуемѣтѣ ни свѣтци. Веселѣтѣ и тържествата ни, които правимъ за тѣхни спомянъ, никакво значеніе не ще имѣтъ. Радвали сме ся, веселили сме ся, че каквѣ фидѣ ако и на дѣло не показваме нѣщичко за народното ни добро? Такива радости и увеселенія сѣ и неприлични, а което е положиво, и смѣшни. Тѣя, които глѣдѣтъ отъ странѣ на такивато си работи, кой може да откаже че ще ни ся смѣѣтъ?

Сѣкиму мисля да е още въ ума миналогодишното избирание на настоятелството на общинѣтъ ни. Съ какви благи надѣжди ся устрои то и какъ отъ начало добрѣ слѣдва работѣтѣ си; нѣ уви! щомъ липса постоянството, липса и сѣко добро. Казвамъ, че липса само постоянството, защото ако поглѣдне човекъкъ вънкашно на общественния ни животъ, ще каже че любовьта и сѣгласіеѣ си го имаме тама мжъ и да, за което свидѣтел

ставуватъ и честитъ ни размишления и обѣщаванія че туй тѣй ще направимъ, а онуй тѣй; а слѣдъ туй, като погледнешъ, а то нищо. Е, кой е кривия, не ли пакъ непостоянството?

Заедно съ устроението на общинѣтъ ни, нѣй си бѣхме написали и уставъ за управление потвърденъ отъ синца ни; но изпълни, ли ся той отъ настоятелството? Ако ся е изпълнилъ, дѣ ни е училищното настоятелство, което спорѣдъ него трѣбаше отъ сичко най-напрѣдъ да ся избере? Дѣ сж рѣдовнитѣ недѣлни засѣданія, които ся тѣмяха за разискванія на свършеннитѣ ни нужди? Общинаритѣ колко пѣти сж дошли да пообиколятъ, училището въ нѣкой дѣлниченъ день и да видятъ кое на кѣдъ е, какво сж учи и за какво? Туй не показва ли, че нѣй ако тѣсъ година и да си имаме ужъ що годъ народна община, въ общитѣ ни работи сж вървѣли се пакъ тѣй както си знаемъ, както по-напрѣдъ? Туй, думамъ непоказвали, че нѣй съ любовтъ и съгласіето, що имаме както казахме помежду си, много общаваме, а съ непостоянството на обѣщаніята си, почти нищичко не вършимъ?

Нѣ нѣка вѣче, почитаемо събрание, изчезнѣтъ веднѣждъ за сѣкоги тѣсъ неразбори отъ помежду ни. Нѣка ся съобразимъ съ врѣмето. Нѣка, думамъ, постѣпимъ тѣй и тогасъ, о, тогасъ всичко ще ни върви на добръ и на подобни празници нѣй ще бѣдемъ по-радостни и по-весели, защото ще знаемъ, че праведно сме заслужили празника, а заедно съ туй и празнуемитѣ ни свѣтци като глѣдѣтъ тамъ отъ горе че тѣхнитѣ примѣри на дѣятелния имъ животъ ся подражана и между погосството имъ бива щатъ спокойни и памятьта имъ напѣно удовлетворена. Освѣнъ туй, ако постѣпваме тѣй и първимъ по тосъ пѣтъ, нѣй ще са удостоймъ за малко врѣме да ся сравнимъ съ другитѣ европейски народи; и, за насъ ще ся отвори по славно бѣдѣще.

Аминъ.

ДОПИСКА отъ ШУМЕНЪ.

(Юлія 15.)

„Отъ 7-8 години насамъ у нашитѣ

градски училища не е бивало раздаване награди, нито нѣкъ ставаше каже-рече слѣдъ испитването на ученицитѣ, та едвамъ тѣзи година са поднови това тържество, което стана твърдѣ великолѣпно (ала Богоровъ захласнато).

Вчера на 14 того, сичкитѣ ученици и ученички прибрани у голѣмата стая на първоначалното (взаимно) училище, притѣмяхахъ са за награди. Рѣдомъ чиноветѣ са нѣлияхъ отъ весели момчета и момчета на четъ до 1000, а около тѣхъ са натискатъ голѣма навалица отъ граждани и гражданки, любопитни да видятъ успѣхитѣ на милитѣ си рожби. Най-напрѣдъ излѣзе учителятъ г. Воловъ, който каза едно слово, прилично на тържеството. Слѣдъ това са призовахъ по име — нарѣдъ, отличнитѣ ученици и ученички, на които самъ си дѣдо Владика имъ подаваше наградитѣ, като казваше на сѣки ученикъ по нѣколко похвалителни и насърчителни къмъ ученето думи. На свършене Н. П. застава правъ и каза едно доста назидателно слово, което трая до единъ часъ. Съ своето весело и засмяно лице, съ непристорното си сладкорѣчіе, Н. П. иска за значенето на този тържественъ день, когато прилѣжателнитѣ ученици и доброусѣтливи родители еднакво са радватъ; той похвали отличнитѣ ученици, като имъ каза и за напредъ да бѣдѣтъ се тѣй прилѣжателни, а послабитѣ въ ученето си подкани што за до година да са стараятъ по добръ, та и тѣ да бѣдѣтъ наградени еднакво. Тукъ спомена юще и това, дѣто нѣкои ученици са неотговарятъ добръ въ испитването имъ, че не зависи само отъ тѣхъ, а повече отъ нередорното имъ дохождане въ училището (защото спорѣдъ бѣлѣжкитѣ на отсѣтствието, видя са че нѣкой си отсѣтствували прѣзъ годината по 60—70—80 и до 90 дни). Най сетнѣ иска за своята жалость за небрѣженето на родителитѣ, които ни-

какъ са непогрижватъ за възпитането на дѣцата си; тѣ ги даватъ ушъ на учене, а колчемъ имъ скимне оставятъ ги отъ училището по нѣколко дни, а нѣкой си ги изваждатъ съвсемъ безъ врѣме.

„Имаше нѣколко ученици и ученички, които свършихъ четиритѣ класове и на които са дадохъ приличнитѣ свидѣтелства. Н. П. като ги похвали за постоянството имъ и за постоянството на тѣхнитѣ родители, които ги издържали до този класъ, посвѣтва ги отечески да бѣдѣтъ се тѣй окопитени и да не оставятъ да заглахне посѣяното у тѣхъ сѣме, но да го уплодотворяватъ и подхранватъ съ прочитане на сѣкакви книги и списанія; защото очитѣ на ученолюбивитѣ граждани сѣ обрънати повече къмъ таквизъ младежи, и желаятъ щото за напредъ да видятъ отлични, добродравни и старателни момци, които да отрастътъ въ честь, слава и похвала на града. При свършенето, както и на захващането, са испяхъ двѣ пѣсни *по ноти*, изучени отъ учителя П. Енчева. Тѣзи сладкозвучни пѣсни, испѣяни отъ ученицитѣ, юще повече развеселихъ събраніето, и, слѣдъ това, сѣки си отиде задоволенъ.“

Сичко добро и похвално, ще рѣчемъ и ній, но не можемъ да си некажемъ правото, че нашитѣ Шумненци не бѣхъ честити до сега да сполучатъ единъ по-окопитетнъ учителъ, който да е способенъ да управлява учителското тѣло и да пагласява училищата имъ. Се тѣй сме запомнили, че и първоначалното горнемахленско училище ни кога не е било както трѣбва да бѣде, и то са има, както и другитѣ у насъ, шенско, не като училище, а повече залъгалище на малкитѣ дѣца; — по мѣжду малкитѣ има много и 10—12 годишни момчета, които не умѣятъ юще да прочитатъ или да си запишатъ името! — Това, дѣто са непричитѣтъ у насъ първоначалнитѣ и основни учи-

лища, много е зло и нѣма добри сътнени. Не виждаме ли баремъ, какво сичкитѣ около насъ образовани народи залѣгатъ повече да напредѣтъ своитѣ първоначални училища? Тамъ са поставятъ таквизъ учители, които знаятъ педагогиката съвършенно, и не само умѣятъ какъ да изучатъ съ дешина малкитѣ дѣца, но юще са добри възпитатели. А у насъ, нито са помѣнува думата *педагогъ* и *въспитателъ*, нито го знаятъ какво нѣщо е — яде ли са пие ли са: „Тамъ да са намира единъ какъвъ-годѣ даскалъ, който да залѣва дѣцата и да попѣва въ черква, че що трѣбва повече? думатъ нашитѣ хора. Но колко губимъ спорѣдъ таковато небрѣжене, и колко назадъ удара народното ни напредване въ ученето! Тѣй стоятъ нашитѣ мѣжки първоначални училища, тѣй сѣ и дѣвическитѣ; а дѣцата губятъ на халосъ своето скъпоцѣнно врѣмence!“

АСПИДА (отровна змия).

По нѣкои краеве на нашето отечество са казва аспидъ на жена, която е зла и пакостна. — За тѣзи знаменити змии памираме различни извѣстия още у най старитѣ гръцки и римски списатели, даже още и въ библията (моисеова книга 4. и друга-дѣ) памираме че са споминатъ отровни змии, които вѣроятно бѣмъ този родъ надлѣжатъ. Клеопатра, египетска владѣтелка супруга на Антония, нещяла да е робиня на Октавия, та за това зарѣча да ѝ донесѣтъ една аспидъ, на която отъ ухапванието да умре Клеопатра. Галенусъ (римски естествоиспитателъ въ II-то стол. по хр.) приказва, че хора, които сѣ осѣдени на смъртъ, за да не са мѣчатъ, пускали ги при една такава змия за да ги ухапе, и, слѣдъ като ги ухапе, тия веднага изгубватъ чувството си и умиратъ безъ голѣма мъка. Египтянитѣ сѣ обожавали тѣзи змии и имали за Богъ, кои-

то владѣе цѣлиятъ свѣтъ.

Сегашното научно име на тѣзи змии е: *Naja haje*. Тя е твърдѣ сродна съ очидарката (*Naja tripudians*), която са намира въ источна Индия, и може, както и тѣзи, да си направи шията твърдѣ широка и дълга като си въсправи вратнитѣ ребра. Можемъ да кажемъ, че тя има три основни бои (шярове), а между тѣхъ твърдѣ много сродни; главнитѣ бои сж: жълта, червеносѣда и черна. Гръбътъ ѝ е сѣкоги по тъмно боядисанъ отъ колкото коремътъ. Въобще съ по-ясна (свѣтла) боя сж по-многобройни отъ колкото съ тъмна; твърдѣ нарѣдко са намиратъ съвсемъ черни.

Тѣлото на аспидата е твърдѣ гибко, главата ѝ е по-широка отъ горнята частъ на шията ѝ; но по-надолѣ са разширява вратътъ ѝ и дава на змията единъ особенъ неприятенъ видъ. Дължината на една възрастна аспида излиза 5 до 6 стѣпки. Вижда са, че тя е распространена по цѣла Африка, защото тя са намира въ Египетъ толкова многобройно, колкото и въ Капландъ. Населеницитѣ (колониститѣ) на Капъ ѝж наричатъ плювающа змия (*Spruugh shang*), защото тя като са разгнѣви, съ голѣма сила плюва, отровата си и тѣ до едно забѣлежително отстояніе; но то е свойственно на много отровни змии въ Юж. Африка. Спорѣдъ казваніето на тамкашнитѣ жители, а тѣ сжко казватъ и европейцитѣ, че аспидата хвърля отровата си на нѣколко стѣпки далечъ и казватъ че ако би да сполучи да плюне отровата въ очитѣ на неприятелтъ си, причинява му западение на очитѣ, отъ което най-скоро ослѣпява човѣка.

Но много по-опасно е когато ухапе нѣкого тази змия, защото сѣкоги има зли слѣдствия, а много пакти и брѣза смъртъ. Аспидата е дива, свирѣна и бодра, тя не бѣга отъ човѣка, а веднага са постави на отбрана; да, понекога даже ти нападне на човѣка. Щомъ

са разгнѣви, исправя си главата и шията на горѣ, и тѣй стане много страшна; а още по ужасна е когато глѣда човѣкъ, че шията ѝ бързо бързо са разширява. Тя са твърдѣ искусно качва на дървие и доволно добрѣ плава, като си държи главата и една частъ отъ шията надъ водата. Тя са храни съ малки млѣкопитателни животни и птици; по тя обича и яйца, и, наистина, тя пѣзди отъ стѣбло на стѣбло, отъ вѣтвѣ на вѣтвѣ и краде яйца изъ гнѣздата. Като ухапе малки животни, умиратъ слѣдъ нѣколко секунди; па и хора умиратъ за кратко врѣме отъ отровата, която имъ дава (оставя) като ги ухапе. — Най-добрия цѣръ отъ ухапването на такивато зми е: веднага да са завърже, изреже или да са изгори съ горѣщо желѣзо повредената частъ на тѣлото т. е. ржката.

В. З. Р.

О Т З И В Ъ.

(Преводъ).

Като искашъ да почивашъ,
Бѣгашъ въ лѣгло, вѣщешъ вѣнъ;
Нъ когато ноцъ премине,
Що ти спира тогазъ сънь?

День

Красенъ день пакъ като съмне,
Да работишъ ще да можъ;
Нъ слънцето кат' западне —
Каква т' да сиишъ кара мощъ?

Ноцъ

Дене, ноци бързо пройдѣтъ
Подъ пространна синя твърдъ; —
Кат' послѣдни дни востанѣтъ
Що ще сруши животъ твърдъ?

Смъртъ

Тогазъ трѣба да отидешъ
Отъ този свѣтъ безъ предлогъ;
Нъ кой горѣ ще да бѣде
На дѣла ти сѣдець строгъ?

Богъ

За туй бѣди побратиме,
Честенъ, дѣлжностъ с' испълвай!

Знаш ли, ако правишъ добро,
Какъвъ ще да добѣишь край?

Рай

Загребъ 1874.

С. Вацовъ.

„ЩО Е НАУКА“

„Необразованите, глупавите, дивите и тъпоумните хора говорятъ, че тоя свѣтъ е чуденъ, че «ежедневните природни явления сѣ дълбока тайна, която е позната само на бога», че слъцето свѣти по нѣкаква си свѣрхестественна сила, че «бабите свадятъ месѣчината отъ небето и доятъ я,» че свѣти Илия гони ламята съ своятъ остаръ мѣждракъ и гърми по небето съ своите златни кола», че грѣшните цигане сѣ длъжни да ваятъ градъ и да го хвъргатъ на земята по навите и по лозята на грѣшните хора, най-послѣ, че джгата пие вода изъ рѣките и изъ кладенците и остави на земята, нѣкаква си чудотворна чаша, и много други. Ни едно отъ тие нѣща не е истина, мои момченца и момиченца! Умните и истинно-учените хора ни разказватъ противното. И наистина, можете ли вие да ми покажете кой е онзи човѣкъ, който е намѣрилъ чашата на джгата? Можете ли да ми покажете коя е оная баба, която е издоила месѣчината багренъ веднашъ? Най-послѣ, можете ли да ми покажете кой е онзи човѣкъ, който е видѣлъ ламя, самодива, таласъмъ и караконю? Бабешки приказнички! Който е познатъ съ истината наука, той трѣба да са съгласи съ назе, че свѣтътъ никакъ не е чуденъ и че сѣко едно явление има свои природни причини или свои закони. Нищо не излиза изъ предѣлите на тие закони. Учените хора одавна вече сѣ откриле, че сѣко камаче, сѣка грѣвица сѣко бубуленце и животинченце са намиратъ на своето мѣсто; че нищо не може да са унищожи, нищо не може да са изгуби, нищо не може да са притури; най-послѣ, че на тоя свѣтъ не могатъ да бждатъ никакви чудеса, защото сѣко едно чудо е неестествено и противно на Бога, който е направилъ сичко както трѣба и

който управлява свѣтътъ по единъ естественъ и неизмѣнимъ законъ. Истинната философия ни доказва, че тоя свѣтъ, който са нарича «вселенна», е вѣченъ, както е вѣченъ и самъ Богъ, който го е направилъ. Ако да би умрѣло, т. е. ако да би са унищожило и най-малкото животинченце, и най-малкото мушеченце, и вай-малката частичка отъ земята, то би са измѣнила и самата природа

Се тѣй по единъ простъ начинъ и на разсказъ са продължава сичко у тѣзи книжка, щото сѣки може да разбере и да му са услади.

(„Дѣтска Библиотека.“)

СИНОВНЯ ЛЮБОВЪ.

Въ столицата на Япония, въ градътъ Иедо, са е случилъ единъ твърде чуденъ примѣръ на синовня любовъ. Трима синове на една сирота вдовица са трудили денъ и нощъ да прехранатъ и себе си, и майка си. Но настанала гладна година, и паритѣ, които, тие печѣлили, имъ не стигале даже и за насущния хлѣбъ. Тогава тѣ са рѣшили да направатъ такава постѣпка: По причина на голѣмитѣ кражби и обире управителтъ на градътъ назначилъ голѣма награда томува, който улови нѣкого отъ престѣпниците и го предаде въ рѣцете на правосѣдието. Тримата братия са наговориле, щото единътъ отъ тѣхъ да са покаже за престѣпникъ, а другите двама да го предадатъ въ рѣцете на полицията и така да зематъ наградата, съ която да пригладатъ майка си. Жрѣбиятъ трѣбало да рѣши вой отъ тримата да стане жертва, — и тоя жребий падналъ на най-малкиятъ братъ, който безъ никакво съжаление са и предалъ да го вѣржатъ и да го закаратъ на съдовището. Двамата братия получили наградата, а бѣдниятъ и невинниятъ момакъ билъ затворенъ

въ темница. Но преди тие да си отидатъ, то поискаше позволение послѣднѣ пътъ да са простатъ съ братаси, и на прощаванието и тримата съ сжлзи на оитите си захванале да са прегръщатъ. Сждникътъ, който случайно видѣлъ сичкото това, не можалъ да разбере какъ е възможно, щото единъ престѣпникъ да може да има такава любовъ и пѣжностъ камъ своите предатели. За това той заповѣдалъ на слугата си да отиде слѣдъ двамата братия и да види дѣ тие живѣятъ. Едвамъ тие влѣзде при майка си и ѿ разказахъ за сичко, което тие извършили, то бѣдната майка безъ малко щѣла да полудѣе; тя заплакала и извикала: „не-добре да умра отъ гладъ, нежели да изгуба милиятъ си синъ! Идете и запесете парите отъ дѣто сте ги земале и доведете ми синътъ, ако той е още живъ. Ако ли е умрѣлъ, то пригответе и за мене гробъ...“

Слугата, който видѣлъ това, отишълъ при господарътъ си и разказалъ му сичко подробно. Сждията извикалъ за творенниятъ и съ заплашвания го накаралъ да каже истината. Случката била свѣрде чудна и затова той ѿ извѣстилъ и на управителътъ, който нажаленъ отъ тая благородна постѣпка, заповѣдалъ да повикатъ и тримата братия. Когато тие дошле, то той похвалилъ тѣхната извѣрѣдна синовна любовъ и на малкиятъ, който не пожалѣлъ и животътъ си за да помогне на майка си, назначилъ 1500 гроша лефе, а на дргите двама по 500. (X).

КНИЖЕВНИ.

Кратко учебно земеописане. Часть I Общи познан. изъ земеописането: Исчислително, естествено и гражданско, съставено отъ К. Смирновъ. Прѣведъ отъ 12-то изданіе съ малки измѣненія

Б. П. (съ 26 образи у текста). Віена 1874. Печатницата на бѣлг. отдѣлене І. С. Ковачевъ и С-іе. Намира са за проданъ у книжарницата на Г-да Хр. Г. Дановъ и С-іе.

Този учебникъ ни са види като по добъръ у сичко, отъ другитъ до сега издадени по тѣзи частъ учебници, и ній го прѣпорѣчваме на бѣлгар. публика и на учителитъ у нашенско.

Сичкото е хубаво и нарѣдъ, но прѣводачитъ Г. Б. П. май мношко хитрува у Прѣговора си. дѣто казва че другитъ прѣводачи никакъ немогли да скопосатъ таквази книга, защото непроумѣвали отъ науката и т. д. Съ тѣзи си думи негова милостъ като че иска да са похвали; но отъ друга стѣрна ній съглѣдваме у прѣдговора му нѣкои невразумителни изреченія, написани безграмотно, та не трѣбваше да осмѣжда другитъ, когато и самъ си испада у сжщата категория.—Най-хубавото на този ученикъ сж образитъ, по които ученикътъ ще си наумѣва за какво чете.

КНИГОВИЩЕ за прочитане. Списува Д-ръ Ив. А Богоровъ. Книжка първа и втора. Побратимъ Б-въ са е запланалъ на здраво да исправи бѣлгар. езикъ к а т о с т р у н а, но незнаемъ ще ли да сполучи. Наистина побратимътъ ни си има до нѣидѣ правото, само да не прѣкаляваше у исковаването си на нови думи, които сочатъ нѣкакъ си на не-саморасли. Господъ да му е на помощ! Излѣзла е и третя книжка ДѢТСКА БИБЛИОТЕКА. За топлината и за свѣтлината или ЩО Е ЖИВОТЪ. Букурещъ 1874. Отъ Лича Стойчевъ.

Ето книжка за прочитане на дѣцата и на сѣки любопитенъ, който иска да научи истенски отъ що става. Земете тѣзи третя книжка и четете отъ края, та нѣма да са наситите на прочитането ѿ. Ній турихме за примѣръ нѣщо отъ захващането, и сѣкиму, струва ни са, ще да са услади и ще да учѣни важността на тѣзи книжка.

НАПРѣДЪКЪ, нарѣчни книжки за онѣзи, които желаятъ наука и успѣхъ.

Книжка третя: Врѣмето е наука и богатство. Отъ А. С. Цановъ. Издава книжарницата на Хр. Г. Дановъ. Стѣрници

47. Цѣна $2\frac{1}{2}$ гроша. Віена. Печатъ на бѣлг. отдѣлене при А. Каисъ Ф. Лебъ.

Излѣзе отъ печатъ и втората книжка отъ „Градинка.“ Тя, както и първата, са намира за проданъ у писарницата на „Училище“ въ Русчюкъ и Гюргево, и у градинаря Иліа Р. Блъсковъ въ Шюменъ.

Ній честохме една малка критика върху „Градинка“ у „Читалище“ — Ржководителъ за малкитѣ дѣца. Но ржководачатъ да ли не е разбралъ юще какви книжки трѣбватъ най-напрѣдъ за окопитването на простія Българинъ? — Разумѣва са че таквизъ книжки са не печатѣтъ като за еди кой си и еди кой дописникъ на Ржководителя, а съвсѣмъ за други хора, които трѣбва да разбирѣтъ щото четѣтъ и да имъ са вслажда прочтаното. Какво разбираме отъ прѣведенитѣ онія училищни методи на извѣянитѣ, които и сами неумѣятъ какъ да ги приспособятъ на ученицитѣ си, а учѣтъ другитѣ какъ да са прѣподава това и онова? Санкимъ чюйте ма хора, кой съмъ азъ Найдень граматникъ. Знаемъ та побратиме, и твоитѣ скопосани „Драндавели“, „Анатеми“ и други блювотини сѣ прѣдъ очитѣ на сѣкиго, та недѣй хвърча толкозъ на високо и да мѣдрувашъ за онова което не разбирашъ.

РАЗНИ.

*Барометръ *) отъ една чаша кафе.*

Когато искаме, да познаемъ врѣмето добро ли щѣ бѣде или лоше, то трѣбва да постѣпимъ по долуйзложениій начинъ, съ которого ще си обяснимъ какво ще бѣде врѣмето.

Г-нъ Сувадеонъ — Елвеціянецъ — казва:

«Направи една чаша кафе чисто, послѣ спусти въ нея едно парче захаръ, но безъ да го размѣвашъ; и тѣй приглѣдвай долузабѣлѣженитѣ изясненія (отъ както са стопи захаръта):

*) Барометръ е станало отъ двѣ гръцки думи, които значатъ мѣра на тегло, подразумѣва са на въздуха.

Ако видишь, че излѣзѣтъ отгорѣ на кафето нѣколко мехурчета (пiana) и са събератъ въ срѣдата на кафето, всичката таа piana, тогава знай, че ще бѣде врѣмето ясно, и добро повече дни.

Ако видишь, че piana остане помѣжду срѣдата и края на чашѣта, то знай, че врѣмето ще бѣде непостоянно.

Ако видишь, че piana са нарѣжда околоврѣсъ по края на чашѣта, като единъ прѣстенъ, то знай, че ще да вали силенъ дѣждъ повече дни.

Най-подирѣ, ако видишь, че piana са разнесе и захване да са събира само на едно мѣсто въ края на чашѣта, то знай, че ще вали дѣждъ, но малко. Това е приглѣдано и съобразено съ явленіята на най-добритѣ барометри, та е еполучавало и истото прокобяване, щото е показвалъ и смѣщій барометръ.

Превелъ

Михаѣлъ Ан. Поповъ

Турно-Магюреде $\frac{1}{13}$ Юлія 1874-

УЧИЛИЩАТА ВЪ РУССІЯ.

Министрътъ на просвѣщенето въ Руссіа при-тъкмѣвалъ да са отворятъ 4,373 основни училища у 13 губерніи, по едно на 1000 души или на 150 ученици.

Се тѣй щѣло да са отвори и едно училище за учителки. У това училище дѣвойкитѣ ще да са приготвятъ до толкозъ, щото да могатъ да бѣдѣтъ учителки у по-горнитѣ учебни заведенія, и оставятъ ги самоволни да са приготвятъ нарочно у които прѣдмѣтъ искатъ, за Рускія езикъ, или за Исторіята, за Земеописането или за друго нѣщо.

Ній не намираме думи, казва Le progrès, съ които да похвалимъ тѣзи добри мѣрки, които ще да иматъ голѣмо вліяне върху развитіето на сичкитѣ извори за напѣдаването и за народната сила. Училището за учителки ще има и тѣзи особенна добрина, да избави момичетата отъ чужденцитѣ учители, които иматъ като монополъ сичкото женско възпитане, за голѣма щета на народното чювство, що тѣ не могатъ да вдѣхнатъ.

НАРОДНАТА ВОЙСКА И УЧЕНОТО У ХОЛАНДИЯ.

Холандскій законъ дава въкакви си уленія на ония момци, които прѣди да постѣпятъ у народната войска да покажатъ на испитъ, че сѣ изучени до толкозъ: 1) да пишѣтъ хубаво; 2) да знаятъ основно Холандскія езикъ и да пишѣтъ урѣдно по него; 3) да умѣятъ да смѣтѣтъ съ цѣли числа, съ прости и съ десетични дробни; 4) да познаватъ холандскитѣ мѣрки; 5) да иматъ прѣво понятіе отъ Исторіята на своя народъ, и 6) да познаватъ добръ земеописането на Холандія.

Това е училище за войницитѣ, и който знае сичко що са каза по-напрѣшъ добръ, той служи по-малко врѣме у войската.

Блазѣ си на този народъ, който има такъвъ военний министръ, да спомага тѣй на народното образование. Това е наистина прѣва стѣпка къмъ книжното учене, което ще бѣде повече уцѣнено, когато народътъ печели нѣщо спорѣдъ него; а по този начинъ и учителитѣ ще са трудятъ еднакво, щото образоването да бѣде сирѣгнѣто съ прѣвитѣ нужди на живота.

(заето изъ „Школа“)

Училищното спомоществоване у съединенитѣ Американски Шати (държавици). Преди десѣтина години спомоществованіята отъ частни лица за ползата на учебнитѣ заведения у Америка сѣ стигнали до 15,212 500 доллари, или повече отъ три милиона лири Турски.

До колко ли възлизатъ спомоществованіята, що са даватъ на училищата у нашеенско, и колко ли таквизъ благодарѣтели можемъ да прѣбрисимъ измѣжду Българитѣ?

ИСТИННОТО БОГАТСТВО

Вѣрвайте ма, драги читатели, какво честността енай-добро богатство. Безчестнѣи човѣкъ губи много повече отъ колкото печели; защото душевната тишина и мирната съвѣсть сѣ по-скапоцѣнни отъ хиляди хиляди грошове. По-добро е малкото, спечелено съ потъ и трудове, а не голѣмо съкровищъ съ страхъ и треперене.“

(„З-ца“)

МЪДРИ ИЗРЪЧЕНИЯ НА ФРАН- КЛИНА.

На ученолюбивия знаніето, и на богатия богатството сѣ като сила на юначеството, и като рай на добродѣтеля.

*** Като пропадне гвоздіятъ изгубва са и подковата, а като падне подковата, пада и конятъ, а при падането на коня изгубва си и конникътъ, защото го пристига неприятелъ и го убива; а сичко това става защото не обърналъ внимание на гвоздіятъ, у подковата на животното си.

*** Лошевитѣ жени, виното и комара джикътъ намаляватъ имота и умножаватъ потребнитѣ нѣща.

*** Ако искашъ слуга вѣренъ и когото да обичашъ, слугувай самъ на себе си.

ЯВНА БЛАГОДАРНОСТЪ.

Долгоподписаннѣи ученикъ отъ Централното Българско училище благодаря се сърдечно на родолюбивитѣ мой съотечественици у Видинъ за помощта имъ, състояща отъ гр. 480, съ които пари са улѣснихъ да додѣ у Болградъ. Особито иззвамъ своето признателство къмъ почитаемата Видинска община, къмъ читалището „Цѣтъ“, и къмъ ученическото дружество „Надежда“ за доброволната имъ помощ, и дѣто посрѣдствахъ да ми са спомогне и отъ почитаемиѣ еснафи у града ни а именно: Брашованскѣи, Терзийски Кожухарски бояджийски, бакалски, абаджийски кръчмарски еснафе.

И. Т. Козаровъ.

Болградъ 18 Юлій 1874.

Б. Р. И нѣй са хваляхме съ едно за се Бога на свѣта българско училище, и него Християнското Румънско правителство е стѣпало ва кракъ да го отнеме, като му земе приходитѣ, отъ дѣто са обдържаше, което ще са рече: „видяло у Българитѣ едно око и него иска да извади!“ Правителството искало юще да потѣпче Колонискитѣ права и да продаде дадената имъ отъ врѣме земя, която прѣди да са населятъ Българетѣ у този край на Бессарабія, е била грозна пустиня, дѣто вѣлци са вѣяли по годитѣ полѣни; а сега българската рѣка е прѣобтрпала сичко на ниви, лозя и хубави градини. Отъ скоро врѣме румънскитѣ вѣстници брѣтватъ сѣбакъ и викатъ противъ бессарабскитѣ Българе, които умъ искали да царуватъ въ тѣхната земя (?) По тѣзи дни е ходилъ татакъ единѣи отъ Румънскитѣ държавници (министри). Сичкитѣ прѣвренци изъ околнитѣ колоніи, прибрани у Бол-

градъ излѣзли при министра и подаде му прошение, съ което изѣвили своята жалостъ и неудоволствие къмъ правителството, за дѣто иска да имъ отнеме земята и училището. Министрътъ си отишеша ядосанъ и сърдитъ. Но Българитѣ у Българъ постоянно вѣдали на своитѣ права, безъ да са посвѣнати отъ заплашваніята, що имъ задава правителството. Тѣ са падѣватъ че нѣма да имъ сторятъ нищо. Видя шемъ.

Както и да е, нашитѣ добри Румъне сж са запретили да порумъничатъ цялата Бессарабія, дѣте има до 40 български колонии. У централното Болградско училище на испитането сж привикани сичкитѣ ученици на Румънско прѣзоване, като на примѣръ: Желяковъ Желязеску, Козаровъ Козареску, Стояновъ Стоянеску, Господиновъ Господинеску и дрѣги таквизъ имена се наопаа.

Спорѣдъ най-новата Румънска статистика имало на сѣнта 9,19,000 души Румъне, безъ да изключаватъ нито циганетѣ въ Румънія. Това са зове прѣтоилиница!

Ученицитѣ Българчета у странство.

До колкото ни е познато нашитѣ Българчета на сѣкѣдѣ сж са отличавали въ ученето си. Тѣй и тѣзи година ученицитѣ у Загребъ сж дали добъръ испитъ, похвалили са отъ професоритѣ и получили прѣва награда. Моско П. Добриновъ и К. Колевъ получили свситѣ дипломи и приготвили са за връщане у Българско, дѣто тѣкмели да са настанятъ учители.

Спорѣдъ едно частно писмо до нѣкого си двамата речени момци са отличили у сичко, освѣнъ на Клавиръ (и намъ малко трѣбватъ свирачи), а на Нѣмски езикъ твърдѣ до брѣ.

Намъ е драго и не можемъ да са наравеваме когато са помислимъ за ползата, що могатъ да принесѣтъ тѣзи младежи на народа ни. И наистина доброто сѣме, що сж тѣ събрали, донесено у милото ни отечество и посѣяно съ приличното залѣгане, ще да са расплоди и да напълни нивата на отечеството ни, дѣто ще са посѣва.

Отъ своя стѣрна ній прѣпорѣчвами тѣзи момци на българскитѣ общини, които са нуждаятъ отъ добри и достойни учители, да са обадыатъ до насъ въ Руссе, или дѣто искатъ, за споразумяване.

ОТЪ ПИСАРНИЦАТА.

Този мѣсець „Училище“ позакѣсѣ, и за това прибѣрзахме да излѣзе двойно. Нашитѣ спомощници, които сж платили у врѣме, иматъ право да са сѣрдытъ, но какво да кажемъ за онѣя, които си неплащѣтъ? други сж останѣли и отъ лани, па и тѣ са потаятъ юще; а нѣкои си, ушѣ настоятели, са събрали спомоществованіята и държѣтъ паритѣ ни. Тогава какво можемъ направи, и отѣда земемъ, та да купимъ хартія и да плащаме на работницитѣ, за да излази листѣтъ ни рѣдовоно? Ній имаме пѣно право да са оплакваме, но пакъ прѣгльщаме, съ надежда, че сѣки ще са сумяса и да си плати. Инакъ ще бѣдемъ прѣсилени да обнародваме имената имъ, особено на тѣзи които знаемъ, че сж събрали стойността, а държѣтъ паритѣ ни: на 10 мѣста по 300—400 гр. правятъ толкозъ, а то е за назе една сиромашка сермія.

Намъ ни са случи и друга прѣчка, щото тѣзъ година спомощницитѣ на „Училище“ намалѣхъ, по причина че човѣкѣтъ, който ходѣше да подписва нови спомощници и да събира вереситѣ, заплете са у нѣкой си частна работа и никакъ не можа да обиходи. А вѣйкашнитѣ настоятели не само са неподканятъ да ни улеснятъ съ парц, но юще нѣкой си отъ тѣхъ, както рекохме понапрѣшъ, глѣдѣтъ да подвлекѣтъ. Като е тѣй, то грѣхъ имъ на душа! защото спорѣдъ таквизъ народни доброжелатели, сичкитѣ ни общи работи отиватъ се на опаки.

Както и да е ній ще силимъ и ще да са боримъ съ сичкитѣ мѣнотѣй да исплуваме и тѣзъ година до края, и никому да не останемъ длѣжни. При това се ще са мѣчимъ дано листѣтъ ни отсега нататѣкъ, да излази рѣдовоно и на врѣме.

ПОДАРКИ

Г-нѣ Петъръ Хр. Поповъ у село Чирна, Бобаданско, подарява едно годишно теченіе отъ „Училище“ за недѣлното училище въ Карлово.

Г-нѣ Ив. Радисѣвъ, учителъ на село Потурѣ, Бобаданско, подарява сжщо за ученическото дружество „Вѣспитане“ у отечеството си Бебрево—Търновско окръжіе.

Горѣво страда Европа въ печатницата на „Училище.“